

Східної Європи, країнами ЄС; розвиток економічних зв'язків з країнами, що розвиваються. Світова фінансово-економічна криза призвела до уповільнення процесу глобальної економічної інтеграції та зміщення політико-економічних пріоритетів у бік регіональної інтеграції [3].

Завдяки розширенню ринку і зростанню числа його учасників, інтеграція загострює конкурентну боротьбу і витісняє неефективних виробників, позитивно впливає на інвестиційний клімат, оскільки супроводжується формуванням спільного, більш великого ринку, важливими адміністративними реформами, що знижують рівень невизначеності щодо доступу на іноземні та місцеві ринки, і, отже, підсилює приплив капіталу в країну (особливо прямих іноземних інвестицій). Інтеграція створює можливості для прискореного інноваційного оновлення виробництва, призводить до вільнішого обміну знаннями. Регіональна економічна інтеграція утворює нові, більш сильні та конкурентоспроможні об'єднання, які є активними гравцями на світовій арені. Досвід Європейського Союзу представляється в цьому відношенні абсолютно унікальним. З одного боку, країни, що входять до складу ЄС, досягли безпрецедентного рівня інтеграції, поступається тільки ступенем інтеграції між регіонами однієї країни. З іншого боку, Євросоюз проводить відкриту зовнішньоторговельну політику по відношенню до решти країн світу. У той же час, економічні угоди з низкою сусідніх країн забезпечують досить високий рівень інтеграції між ними та ЄС; зазначені угоди, безумовно, роблять позитивний вплив на конкурентоспроможність країн-учасників, про що свідчить, наприклад, економічна трансформація держав-членів ЄС: Ірландії, Іспанії, центрально- та східноєвропейських країн, а також спостерігаються останнім часом тенденції економічного розвитку Марокко і Туреччини [4].

У зв'язку з цим, особливої значущості набуває завдання ефективної участі України в регіональних інтеграційних процесах, де закладено значний потенціал підвищення міжнародної конкурентоспроможності нашої держави.

Література

1. Швандар К.В. *Исторический аспект развития концепции международной конкурентоспособности.* – М.: МАКС Пресс, 2005. – 320 с.

2. *Different dimensions of competitiveness of nations // Training Material on Competitiveness and Development.* – UNCTAD Virtual Institute, 2008. – 151 с.

3. Дунська А.Р., Костюк С.О. *Вплив глобалізаційних та інтеграційних процесів на рівень економічного розвитку України [Електронний ресурс].* — Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/PSPE/2008-3/Dunska_308.htm.

4. Бенаройа Ф. *Европейская интеграция и конкурентоспособность: их значение для России [Електронний ресурс].* — Режим доступу: http://www.recep.ru/files/documents/Integration_Comp_Benaroya_ru.pdf.

Віталій ОХОТА

Тернопільський національний економічний університет

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ КРАЇН В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Тенденції світової економіки під час та після фінансово-економічної кризи спричинили нові проблеми управління та регулювання для політиків, фінансистів, економістів усього світу, в тому числі й розвинутих країн. Все більш актуальним для них стає питання запобігання посиленню економічної кризи й виведення економіки країни з рецесії та утримання завойованих конкурентних позицій. Хоча застосовані антикризові заходи дозволили країнам-лідерам утримати свої ніші у світовій економіці, але зростає необхідність виявлення тих умов та чинників, які сприяли б подальшому економічному розвитку та зростанню й зміцнили б конкурентну позицію країни у світовій економіці. Важливість дослідження та оцінки міжнародної конкурентоспроможності охоплює не тільки дослідження стану й тенденцій економічного розвитку окремих країн, а й дозволяє оцінити їх вплив на усі сфери життя, зокрема, соціальну, політичну, законодавчу, науково-технічну, інформаційну та навіть культурну. Виявлення чинників

успіху, умов, що сприяли завоюванню високого рівня національної конкурентоспроможності країн-лідерів на міжнародній арені, дасть можливість країнам, що розвиваються й мають невисокі рівні конкурентоспроможності, визначити напрямки та заходи, застосування яких сприятиме їх економічному розвитку та зміцненню конкурентної позиції.

У світовій економіці визначилися країни-лідери за показниками конкурентоспроможності. Міцну позицію за результатами GCI 2012–2013 у світовому рейтингу конкурентоспроможності посідають такі країни, як Швейцарія, Сінгапур та Фінляндія, які складають суттєву конкуренцію країнам Північної Америки, а саме США та Канаді. Безперечним лідером протягом тривалого часу були США, для яких дещо незвичними стало 7 місце у світовому рейтингу, відповідно за даними GCI 2012 – з коефіцієнтом 5,47. Місце Канади визначилося у середині другої десятки, за результатами GCI 2012–2013- 14 місце, які послабили свої позиції на два пункти в порівнянні із GCI 2011–2012 [1].

Серед пострадянських країн найвищу позицію у світовому рейтингу конкурентоспроможності займає Естонія, яка за останнім рейтингом опустилася на 34 позицію з 33 за попереднім дослідженням. У четвертому десятку на 45 та 46 позиціях поряд з Мальтою, Бразилією, та Португалією, з коефіцієнтом 4,41, опинилися Латвія та Азербайджан, відповідно. У шостому десятку відзначилася Росія – на 67 позиції, та Україна на сьомому десятку - 73 позиція з коефіцієнтом 4,14 відповідно. Останнім часом суттєво покращилася конкурентоспроможність України, одразу на 9 позицій з 82 місця до 73 піднявся її ранг у світовому рейтингу конкурентоспроможності [2].

Взаємозалежними чинниками є конкурентоспроможність економіки та рівень життя населення. Чим вище рівень економічного розвитку країни тим, вище її конкурентоспроможність, в той же час, тим вище рівень життя населення, чим більш високі темпи розвитку економіки. Покращення рівня та якості життя населення – це одна з необхідних умов розвитку людського потенціалу. Серед фундаментальних чинників національної конкурентоспроможності важливе місце посідає здоров'я та початкова освіта; до групи чинників, що підтримують ефективність, належить вища освіта, але найголовнішим залишається рівень оплати праці, який визначає рівень доходів населення країни та платоспроможний попит. Саме низький рівень оплати праці, соціальних виплат стали основними причинами того, що Україна серед усіх досліджених країн має найвищий показник частки населення, що знаходиться за межею бідності. Саме розвиток людського капіталу та покращання якісного складу трудових ресурсів має стати однією з ключових фундаментальних складових національної програми підвищення конкурентоспроможності. Важливе місце у цьому також має бути відведено покращенню соціальної сфери, перед усім сфер охорони здоров'я, дошкільної та початкової освіти, вищої освіти. Таким чином, пошук шляхів підвищення національної конкурентоспроможності стає важливим не тільки для покращення позиції країни на світовій арені, а й для створення належних умов для подальшого економічного зростання розвитку людського потенціалу.

Дослідження міжнародної конкурентоспроможності країн в умовах глобального економічного розвитку залишається одним з найважливіших економічних напрямів. Процеси глобалізації сприяють загостренню міжнародної конкуренції. Провідні країни світу завдяки своєму економічному зростанню намагаються посилити свої конкурентні переваги, серед яких все більшого значення набувають стан та розвиток технічної сфери, інноваційні зрушення, сприятливе бізнес-середовище. Лідерами у світовому рейтингу конкурентоспроможності залишаються країни, які визнані лідерами в інноваційній сфері, це передусім провідні країни Європи, які входять до Євросони (Швейцарія, Швеція, Фінляндія, Данія, Німеччина), найбільші країни Північної Америки (США та Канада). Конкурують цим країнам складають такі азіатські країни, як Сінгапур та Японія.

Література

1. *The Global Competitiveness Index 2012–2013* [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2012-13.pdf.

2. Dahlman Carl Technology, globalization, and international competitiveness: Challenges for developing countries [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.un.org/esa/sustdev/publications/industrial.../1_2.pdf.

Наталія ПОЛКЕВИЧ

Тернопільський національний економічний університет

ВІДПОВІДНІСТЬ ІНСТИТУЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УКРАЇНИ ВИМОГАМ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ГАЗОВОГО РИНКУ

Співробітництво в енергетичній галузі між Україною та Європейським Союзом завжди було одним із ключових пунктів їх спільної взаємодії. Документом, який допомагає обом сторонам планово організовувати спільну роботу зі зближення своїх енергетичних ринків, є «Меморандум про порозуміння щодо співробітництва в енергетичній галузі між Україною та ЄС», підписаний 1 грудня 2005 року.

Даний Меморандум про порозуміння визначає спільну стратегію поступової інтеграції енергетичного ринку України до енергетичного ринку ЄС і складається з «дорожніх карт», що охоплюють такі сфери: 1) ядерна безпека; 2) інтеграція ринків електроенергії та газу; 3) безпека енергопостачання та транзиту вуглеводнів; 4) вугільна галузь. Починаючи з березня 2008 року, Меморандум про порозуміння також включає п'ять «дорожню карту», що має на меті підсилення співробітництва у сфері енергоефективності та розвитку відновлювальних джерел енергії [1].

У ході виконання вимог Меморандуму про порозуміння 1 лютого 2011 року Україна стала повноправним членом енергетичного співтовариства.

Сьогодні Європейський Союз прагне мінімізувати свою залежність від кількох постачальників газу, і тому ринок газу у Європі піддається радикальному трансформуванню. Раніше імпортований газ купували за довгостроковими контрактами, а ціни були прив'язаними до вартості нафти. На даний час створюється принципово нова система закупівлі газу.

В березні 2012 року на засіданні Європейського форуму з регулювання газового сектору остаточно затверджена «Цільова модель газового ринку ЄС» [2]. Дана модель передбачає розділення європейського газового ринку на ринкові зони. Всередині кожної зони повинна забезпечуватись вільна конкурентна торгівля газом на основі контрактів з негайною поставкою (spot). За таким принципом зараз функціонує, наприклад, оптовий газовий ринок Великобританії. На ньому вартість природного газу визначається в так званій «національній точці балансу» (National Balancing Point), під якою розуміється знаходження газу в магістральній мережі, тобто після проходження через береговий, газопровідний імпортований або LNG-термінал (морський термінал з прийому зрідженого природного газу), але до вступу в конкретну локальну дистрибуційну мережу. З якимось конкретним пунктом NBP не асоціюється. Передбачається, що існуюча трубопровідна інфраструктура дозволяє вільно доставляти газ будь-якому споживачеві всередині зони [3].

Реформування європейського газового ринку безпосередньо стосується і України. Після її вступу до Енергетичного співтовариства країн Південно-Східної Європи, вона взяла зобов'язання модифікувати своє газове законодавство відповідно до європейського зразка.

Згідно з Директивою 2003/55/ЄС стосовно загальних засад функціонування внутрішнього ринку природного газу, яка встановлює основні принципи ринкової лібералізації, а саме: незалежність регулятора; рівність доступу; незалежність системних операторів; розділення вертикально-інтегрованих компаній; захист споживачів; обмін інформацією між операторами. Відповідно до Протоколу, імплементація Директиви мала відбутись до 1 січня 2012 року. При цьому, зобов'язання України щодо лібералізації ринку є покроковим, відповідно до набуття статусу кваліфікованих споживачів: з 1 січня 2012 року – усіма споживачами, які здійснюють споживання не для побутових цілей; з 1 січня 2015 року – усіма без винятку споживачами [4, с.16].

Прийнятий 8 липня 2010 року Закон «Про засади функціонування ринку природного газу» наближає Україну до правил, за якими працює європейський ринок газу. Закон відповідає